

XVIII. YÜZYILDA OSMANLI İMPARATORLUĞU

Osmanlı - Rus İlişkileri

Prut Savaşı ve Sonuçları

Osmanlı Devleti'yle Rusya arasında **Prut Savaşı**'nın başlamasında Osmanlı Devleti'nin;

- İstanbul Antlaşması'yla kaybettiği yerleri geri almak istemesi
- Kırım Hanlığı ve İsveç Krallığı'nı Rusya'ya karşı korumak istemesi

gibi nedenler etkili olmuştur.

Sadrazam Baltacı Mehmet Paşa komutasındaki Türk ordusu, Prut nehri yakınlarında Rus ordusunu kuşattı ve Rusya Çarı I. Petro barış istedi (1711). Rusya ile Osmanlı Devleti arasında imzalanan **Prut Antlaşması**'yla; Osmanlı İmparatorluğu Azak Kalesi ve çevresini alarak Rusları Karadeniz'den uzaklaştırmıştır. Osmanlı Devleti, Karlofça ve İstanbul Antlaşmalarıyla kaybettiği yerleri geri alma konusunda ümitlenmiştir. Ayrıca, Prut Savaşı sonunda Osmanlı - İsveç ilişkileri güçlenmiştir.

Osmanlı - Venedik ve Avusturya Savaşları

XVIII. yüzyıl başlarında Osmanlı İmparatorluğu ile Venedikliler arasında savaşların başlamasında;

- Osmanlı Devleti'nin Karlofça Antlaşması'yla kaybettiği Mora Yarımadası'nı geri almak istemesi
- Venediklilerin Karadağlıları Osmanlılara karşı isyana kışkırtmaları

gibi nedenler etkili olmuştur.

Osmanlı Devleti, Venediklilere savaş açarak Mora Yarımadası'nı ele geçirmiştir (1715). Bu gelişme üzerine Karlofça Antlaşması'nın bozulduğunu ileri süren

antlaşmanın garantör devleti Avusturya, Osmanlı Devleti'ne savaş açtı (1716). Osmanlı Devleti, Avusturya'ya yenildi.

Osmanlı - Venedik ve Avusturya savaşları **Pasarofça Antlaşması**'yla sona ermiştir (1718).

Pasarofça Antlaşması'nın sonucunda;

- Osmanlı Devleti; kaybettiği toprakları geri alamayacağını anlamış ve barışçı bir politika takip ederek elinde kalan toprakları korumaya çalışmıştır.
- Osmanlı Devleti Avrupalı devletlerin üstünlüğünü kabul ederek, Avrupa'daki gelişmelerin paralelinde ıslahatlar yapmıştır. Lale Devri'yle başlayan Avrupa'nın etkisi gün geçtikçe artmıştır.
- Balkanların kapısı durumundaki Belgrad'ın Avusturya'ya kaptırılmasından sonra bölgedeki güç dengesi Avusturya'nın lehine bozulmuştur.

Osmanlı - Rusya ve Avusturya Savaşları (1736 - 1739)

Osmanlı Devleti ile İran savaş halindeyken Rusya, Avusturya ile Osmanlı topraklarını paylaşmak amacıyla gizli bir ittifak kurdu.

İki büyük Avrupa devletiyle savaşmak zorunda kalan Osmanlı Devleti, iki cephede de önemli başarılar kazanmıştır.

Osmanlı ordularının Gerileme Devri'nde, Avrupa'nın iki güçlü devletini mağlup etmesinde, Humbaracı Ahmet Paşa'nın Avrupa tarzında yaptığı ıslahatlar ve savaş planları etkili olmuştur.

Fransa'nın araya girmesiyle önce Avusturya, sonra Rusya ile ayrı ayrı **Belgrad Antlaşması** imzalanmıştır (1739).

Belgrad Anlaşmalarının sonucunda;

- Osmanlı Devleti'nin Karadeniz'deki üstünlüğü kesinleşmiştir.
- Rusların Boğazları tehdidi bir süre engellenmiştir.
- XVIII. yüzyılda Osmanlı Devleti'nin imzaladığı en kârlı antlaşma olmuş ve Avrupa'da uzun süren barış döneminin başlangıcı olmuştur.
- Antlaşmanın imzalanmasında arabuluculuk yapan Fransa, Osmanlı Devleti'nden yeni imtiyazlar elde etmiştir; kapitülasyonlar sürekli hale getirilmiş ve Kudüs'teki kutsal yerlerin yönetimi Katolik olan Fransa'ya bırakılmıştır. Bu gelişmelerden sonra Fransa malları, Osmanlı ülkesinde iyi bir pazara kavuşmuştur.

1768 - 1774 Osmanlı - Rus Savaşı

Rusların Lehistan'ın içişlerine karışması Osmanlı - Rus savaşının başlamasına neden olmuştur (1768).

Savaş sırasında Ruslar İzmir Çeşme limanında bulunan Osmanlı donanmasını yakmışlar, Rus Orduları karşısında başarısız olan Osmanlı Devleti barış istemiştir.

Küçük Kaynarca Antlaşması ve Önemi

1. Kırım Hanlığı bağımsız bir devlet olacak; sadece dini konularda Osmanlı halifesine bağlı kalacaktır.

Bu madde ile;

- Osmanlı Devleti ilk defa halkı Türk ve Müslüman olan bir toprak parçasını kaybetmiştir.
- Osmanlı Devleti siyasal ilişkilerde ilk defa halifeliğin dinsel gücünden yararlanmıştır. Böylece, Kırım ile dini ve kültürel bağların devam ettirilmesi amaçlanmıştır. Ayrıca, askeri yönden Rusya'yı durduramayan Osmanlı Devleti'nin halifeliğin gücünden yararlanmaya çalışması zayıfladığını göstermektedir.

2. Osmanlı ülkesinde yaşayan Ortodoksların himayesi Rusya'ya verilecektir.

3. Rusya, Osmanlı ülkesinde istediği her yerde konsolosluk açabilecek ve İstanbul'da sürekli elçi bulundurabilecektir.

2. ve 3. maddelerle;

- Rusya'nın Osmanlı Devleti'nin içişlerine karışmasına ortam hazırlanmıştır.
- Osmanlı ülkesi Rusya'nın etkisine açık hale gelmiştir.
- Osmanlı ülkesinde yaşayan Ortodoksların isteklerini Rusya'ya iletme imkanı doğmuştur.

4. Rusya diğer Avrupa devletlerinin yararlandığı kapitülasyonlardan faydalanacaktır.

5. Rusya Karadeniz'de donanma bulundurabilecek ve Rus ticaret gemileri Karadeniz ve Akdeniz'de serbestçe dolaşabilecektir.

Bu madde ile;

- Karadeniz Türk gölü olma özelliğini kaybetmiştir.
- Rusya tarihinde ilk defa İstanbul ve Çanakkale Boğazlarını geçerek sıcak denizlere çıkma imkanı elde etmiştir.

Osmanlı - Rus ve Avusturya Savaşları (1787 - 1792)

Rusya'nın Müslüman Türk halkın yaşadığı Kırım'ı işgal etmesi ve Osmanlı topraklarını paylaşmak için Avusturya ile ittifak yapması üzerine Osmanlı Devleti Rusya'ya savaş açtı (1787). Avusturya, bir süre sonra Rusya'nın yanında savaşa girdi. Osmanlı Devleti, bu savaşlarda mağlup oldu.

Osmanlı Devleti'nin Rusya ve Avusturya ile savaştığı sırada Fransız İhtilali başladı. Çok uluslu bir devlet olan Avusturya, milliyetçilik akımlarından etkilenmemek amacıyla **Ziştovi Antlaşması**'ni imzalayarak savaştan çekildi (1791). Avusturya, bu

antlaşma ile savaşta kazandığı yerleri geri vermeyi kabul etti. Yalnız kalan Rusya, **Yaş Antlaşması**'nı imzalayarak savaştan çekildi (1792). Osmanlı Devleti bu antlaşma ile, Kırım'ın Rusya'ya ait olduğunu kabul etti. Bu durum Osmanlı Devleti'nin zayıfladığını ve Kırım üzerinde söz söyleme haklarını kaybettiğini gösterir.

Osmanlı - Fransa İlişkisi (1798 - 1801)

Fransa'nın Osmanlı Devleti'ne ait olan Mısır eyaletini işgal etmesinde;

- Orta Doğu'ya egemen olarak İngiltere'nin sömürgelerine giden yolları ele geçirmek ve bölgedeki İngiliz çıkarlarına darbe vurmaya çalışması
- Fransa'nın Yedi Yıl Savaşları'ndaki kayıplarını telafi etmeye çalışması
- Mısır'ın stratejik ve ekonomik yönlerden önemli bir konumda bulunması

gibi nedenler etkili olmuştur.

Fransızların bölgeye (Akdeniz'e) yerleşmesi çıkarlarına ters düşen İngiltere ve Rusya ittifak yaparak Osmanlı Devleti'nin yanında yer aldılar.

Donanması yanan Napolyon Osmanlı Devleti'ni barışa zorlamak amacıyla Suriye üzerine yürüyerek Akka kalesine kadar ilerledi. Burada Cezzar Ahmet Paşa komutasındaki **Nizam-ı Cedit** ordusuyla yapılan savaş Napolyon kaybetti (1799). Bir süre daha devam eden savaş **El-Ariş** Antlaşması'yla sona ermiştir (1801).

Bu antlaşma ile;

- Mısır yeniden Osmanlı idaresine girmiştir.
- İngiltere, doğu ticaret yolunu tehdit eden Fransa'yı etkisiz hale getirerek Akdeniz'de üstünlük sağlamıştır.

Osmanlı Devleti varlığını devam ettirebilmek için denge politikası izlemeye başlamıştır.